

Rusko šinoucí se k nástupu zločinců

POSLEDNÍ LÉTA IMPÉRIA OČIMA LIDÍ TÉ DOBY

Čas vhodný k tomu, aby se u nás historie před-revolučního Ruska dostala do učebnic dějepisu, nastal teoreticky už někdy v polovině minulého století, ve skutečnosti až do konce komunistického panství nebylo pomýšlení na jiný oficiální výklad než tendenční, zkreslený, bohorovně zamlčující lidi i události. Marxisté měli jasno: carské Rusko bylo prohnilé, „zákonitě“ odsouzené k zániku. Školní výklady se jím nezdržovaly, zato Velkou říjnovou socialistickou revoluci, jak se bolševickému státnímu převratu říkalo v SSSR (a tudíž i tady), líčily sice rovněž tendenčně (například s Trockým buď vynechaným, nebo „zmenšeným“), současně však s bizarními podrobnostmi, třeba i se jménem nádraží, kam v dubnu 1917 dorazil ze Švýcarska exulant Uljanov.

Teď je tady naštěstí pohotový a kvalitní překlad historické reportáže ruského spisovatele, žurnalisty a režiséra Michaila Zygaru (nar. 1981), nazvaný Liborem Dvořákem jen zčásti ve shodě s originálem *Říše musí zemřít / Zhroucení Ruska 1900–1917* (rusky *Imperija dolžna umeret' / Istorija russkich revolucij v licach / 1900–1917*), praktická pomůcka pro příslušníky generací, které měly tu smůlu, že se jim dostalo formálního vzdělání v letech, kdy komunistická strana rozhodovala kromě jiného i o obsahu učiva na školách všech stupňů. A současně kniha užitečná

JAROMÍR SLOMEK

Michail Zygar:
Říše musí zemřít / Zhroucení Ruska 1900–1917.
Z ruštiny přeložil
Libor Dvořák.
Pistorius & Olšanská,
Příbram 2000, 592 str.

zajisté též pro ty, jimž do cesty za poznáním už KSČ žádné překážky klást nemohla.

Ve shodě s ruským podtitulem postavil Zygar svoje chronologicky uspořádané líčení vývoje ruské společnosti ve vymezeném čase (ovšemže s přesahy dopředu i dozadu) na sebereflexi významných osobností té doby, politiků, umělců, podnikatelů..., vycházejí zhusta z jejich slovesných výkonů, většinou memoárů, ale i privátních dopisů či zápisků. Přečetl jich dost, jak o tom svědčí bibliografie u jednotlivých kapitol, asi nemá smysl mu vyčítat, že ne „všechny“ (český čtenář si maně vzpomene třeba na působivé vzpomínky Ivana Bunina *Proklaté dny*; i je přeložil do češtiny Libor Dvořák). Jako v sugestivně sestříhaném sběrném dokumentu před námi hned na začátku defilují Lev Tolstoj, Maxim Gorkij a Anton Čechov (to jméno píše Zygar důsledně bez patronymika, sám ostatně neuvádí ani to svoje: Viktorovič), trojice se sejde v první kapitole, a to doslova, na Krymu se autor *Vojny a míru* „k mladým kolegům chová vřele a showivavě, ale umí být i kritický. (...) Když mu Gorkij předčítá úvodní scény hry *Na dně*, Tolstoj pozorně naslouchá, ale pak se zeptá: „A proč to všechno píšete?“; po nich přicházejí na „scénu“ další a další, carská rodina, Stolypin i Kerenskijs, bolševici, menševici, eseri, Gapon, Rasputin, Šalja-pin... Některé postavy se k lítosti čtenářů jen mihnou (například Chlebnikov či Petrov-Vodkin), jiné se do „reflektorů“ vrací skoro obsedantně, jsou součástí příběhu od začátku do konce.

Zygar se pokouší „prožít historii společně s jejími aktéry tak říkajíc krok za krokem, den po dni“ – a přitom zjišťuje, že „veškeré vznosné konstrukce (*rozumí se post festum vytvořené konstrukce historiků – pozn. JS*) se sypou jako domeček z karet. Nic se nejeví jako předem promyšlené. Všichni hrdinové se neustále mýlí. Nikdo není schopen odhadnout vývoj ani na pár dní dopředu“.

Závěrečná úvaha, v níž jsou ve stručnosti připomenuty další osudy hlavních postav, končí hořkou pointou: „Rok 1917 je genetickým traumatem ruské společnosti. Dokonce i po sto letech střední třída podvědomě očekává, že se tyto idálosti mohou zopakovat“, jakkoli je dnešní ruská společnost „nesrovnatelně vzdělanější a také zámožnější než před sto lety. Psychologické trauma ovšem jen tak nepomíjí“. „Rusko ke smíru s dějinami nedospělo,“ míní autor, „rány se nezahojily a potlačit komplexy se taky nepodařilo. Ruská historie je sama o sobě nemoc, která se ozývá na každém kroku. Jsme nakaženi vlastními dějinami – a já na tuhle chorobu nechci zemřít.“

Ale třeba nám to všechno neomarxisté vyloží zase po bolševicku. ■